

Kriterier for dyrevernermerket gris

Innholdsfortegnelse

1. Generelle krav	2
1.1 Dokumentasjon.....	2
1.2 Kompetanse og management	2
1.3 Håndtering av griser.....	2
1.4 Systematisk arbeid med dyrevelferd	2
1.5 Rase.....	2
1.6 Areal	3
1.7 Levemiljø.....	3
1.8 Temperatur og luftkvalitet.....	3
1.9 Sammenblanding.....	3
1.10 Drikkevann og fôr	4
1.11 Syke og skadde dyr.....	4
2. Transport og slakt	4
3. Slaktegrisproduksjon i fjøs: spesifikke krav	4
3.1 Dyrevelferdsprogram.....	4
3.2 Utetilgang for slaktegris	5
4. Slaktegrisproduksjon i fjøs: Krav til smågrisens opprinnelse	5
4.1 Bedekning og brunst	5
4.2 Fødebenge/fødehytte	5
4.3 Kullstørrelse.....	5
4.4 Ammepurker	5
4.5 Avvenningsalder.....	5
4.6 Smertefulle inngrep.....	6
4.7 Råner	6
5. Slaktegrisproduksjon på friland – spesifikke krav	6
5.1 Uteområde	6
5.2 Krav til smågrisens opprinnelse.....	6

Dyrevernermerkets kriterier gjelder i tillegg til offentlig regelverk. Alle kriteriene gjelder for griser i alle aldersgrupper, med mindre annet er presisert. Det kan gis dispensasjon fra enkeltkriterier i særskilte tilfeller. Dispensasjon innvilges av Dyrevernermerket etter søknad, basert på en vurdering av dyrenes totale velferdssituasjon.

Overordnede verdier i all omgang med levende dyr

- Det bør til enhver tid etterstrebtes et mest mulig stress- og lidelsesfritt liv for dyr i alle deler av produksjonen.
- Det bør legges til rette for positive opplevelser og trivsel for dyr.
- Alle dyr bør håndteres respektfullt og varsomt.
- Enhver tvil vedrørende dyrs velferd bør alltid komme dyrene til gode.
- Alle dyr bør ses på som enkeltindivider med evne til både negative og positive sanseopplevelser.

1. Generelle krav

1.1 Dokumentasjon

- 1.1.1 Det skal være etablert KSL for gården, jamfør KSL-standard for svin.
- 1.1.2 Gården skal til enhver tid kunne fremvise all nødvendig dokumentasjon som kreves i henhold til Dyrevernerkrets kriterier.
- 1.1.3 Avvik som angår dyrevelferd, og iverksatte tiltak for å korrigere disse, skal dokumenteres.
- 1.1.4 All dokumentasjon skal være ryddig og lett leselig, og oppbevares i minst 3 år.

1.2 Kompetanse og management

- 1.2.1 Gården skal ha fungerende utstyr for akutt bedøvelse og avliving.
- 1.2.2 Det skal alltid være en person tilgjengelig som kan dokumentere at han/hun behersker korrekt avliving av gris i alle aldersgrupper som finnes på gården.
- 1.2.3 Alle innendørs rom med levende griser skal ha brannvarslingsanlegg med vedlikeholdsavtale.
- 1.2.4 Dyreholder skal inkludere smittevern for uteområdet i sin skriftlige smittevernplan som kreves i henhold til § 8 i dyrehelseforskriften.

Anbefaling

- Alle som utfører avliving bør ha deltatt på avlivingskurs.

1.3 Håndtering av griser

- 1.3.1 Griser, inkludert spedgriser, skal håndteres varsomt og aldri holdes etter ører, hale eller ett bein.
- 1.3.2 All planlagt driving/flytting av griser skal forberedes slik at det kan skje rolig og skånsomt. Det er kun tillatt å benytte redskaper som ikke skader grisen.
- 1.3.3 Fiksering av dyr er ikke tillatt. Unntak gjelder for behandling av sykdom, vaksinerings, inseminering eller lignende enkelthendelser av svært begrenset varighet.

1.4 Systematisk arbeid med dyrevelferd

- 1.4.1 Følgende velferdsindikatorer skal registreres løpende gjennom året:
 - a) Dødelighet
 - b) Halebiting
 - c) Halthet
 - d) BogsårSe vedlegg «Velferdsindikatorer gris» for veiledning til registreringen.
- 1.4.2 Minst ett årlig veterinærbesøk skal inneholde en gjennomgang av dyrevelferden. Gjennomgangen skal som et minimum inkludere tall fra utvidet sykdomsregistrering på slakteriet og velferdsindikatorer i kriterium 1.4.1. Den bør også inkludere andre velferdsforhold som er relevante på den enkelte gård.
- 1.4.3 Gjennomgangen omtalt i 1.4.2 skal definere minimum de tre viktigste forbedringsområdene for dyrevelferden, og konkrete tiltak for å bedre disse. Dette skal beskrives i en dyrevelferdsplan som følges i det daglige arbeidet på gården og oppdateres minst én gang per år.

Anbefaling

- Aktiv dialog med slakteriet om resultater fra utvidet sykdomsregistrering gjennom hele året, slik at avvik og endringer oppdages tidlig.

1.5 Rase

→ Langsiktig mål: Det skal benyttes mindre intensive raser/hybrider.

1.6 Areal

1.6.1 For avvent smågris og slaktegris skal fritt areal til rådighet per dyr være minst:

- a) <10 kg: 0,46 m²
- b) 10-20 kg: 0,74 m²
- c) 20-30 kg: 1 m²
- d) 30-50 kg: 1,4 m²
- e) >50 kg: 2,3 m²

For ungpurker, purker og råner skal fritt areal til rådighet per dyr være minst:

- a) Ungpurker: 3 m²
- b) Purker: 4 m²
- c) Råner: 10 m²

For griser som har tilgang til uteareal kan dette medregnes i arealet.

1.7 Levemiljø

- 1.7.1 Alle griser skal ha tilgang til tørr og myk liggeplass hele døgnet, i form av for eksempel halmseng, dypstrø, talle eller gummimatte med strø. Liggeplassen skal være stor nok til at alle griser kan ligge der samtidig, eller for råner som holdes alene minst 3 m².
- 1.7.2 Alle griser, unntatt spedgris og purker i dietiden, skal ha mulighet for kløe og kroppspleie, f.eks ved tilgang til en børste eller trær/vegetasjon.
- 1.7.3 Alle griser som holdes innendørs skal ha tilgang til minst to typer aktivitets- og rotmateriale hver dag, i så stor mengde at alle griser kan ha tilgang samtidig. For griser som ikke holdes på dypstrø eller talle må én av typene være halm, høy eller ensilasje og tildeles to ganger daglig. Tildeling i høyhekk er tillatt så lenge åpningene er store nok til at grisene enkelt kan trekke ut materiale. Materiale definert av Mattilsynet som marginalt interessant godkjennes ikke.

Anbefaling

- Den andre typen aktivitets- og rotmateriale kan for eksempel være rotgrønnsaker, torv, greiner, vedkubber, papir med mer. Variér gjerne mellom ulike typer.

1.8 Temperatur og luftkvalitet

- 1.8.1 På varme dager i sommerhalvåret skal alle griser som holdes på friland ha
 - a) tilgang til skygge utenom hytta, og
 - b) mulighet til å kjøle seg ned med vann/gjørmebad.
- 1.8.2 I vinterhalvåret skal alle griser som holdes på friland ha ekstra mye halm eller tilsvarende isolerende materiale på liggeplassen som beskyttelse mot kulde og trekk.
- 1.8.3 Luften skal ikke være irriterende for en person som puster på høyde med grisens hode. Ved avvik fra dette skal det gjøres tiltak for å forbedre luftkvaliteten.

Anbefaling

- Anlegg for overrisling eller støvbinding.
- CO₂-nivå bør ligge under 1500 ppm, NH₃-nivå under 10 ppm og støvmengde under 10mg/m³.

1.9 Sammenblanding

- 1.9.1 Rutinemessig blanding av fremmede griser etter avvenning skal minimeres. Sammenblanding på grunn av velferdshensyn, for eksempel flytting av en gris som mobbes, omfattes ikke av dette.
- 1.9.2 I områder der fremmede griser blandes skal det være konfliktdependente tiltak, for eksempel halmball, skillevegger, ekstra sysselsetting eller ekstra areal.

Anbefaling

- Stabile grupper med smågris og slaktegris fra fødsel til slakt.
- Stabile grupper med purker fra avvenning til fødsel.

1.10 Drikkevann og fôr

- 1.10.1 Alle griser skal ha fri tilgang til rent drikkevann tildelt på en måte som er godt egnet for grisens størrelse og alder. Drikkekar skal rengjøres daglig.
- 1.10.2 Ved innendørs produksjon skal det være minst 2 tildelingspunkter for vann i alle binger med mer enn 5 avvente griser. To nipler plassert rett over hverandre på samme rør regnes som ett tildelingspunkt.
- 1.10.3 Alle griser skal få grovfôr hver dag. Purker og ungpurker skal få rikelig mengde grovfôr tildelt minst to ganger daglig, hvis de ikke har konstant tilgang. Halm godkjennes ikke som grovfôr.
- 1.10.4 Ved trofôring skal det være nok plass til at alle griser kan spise samtidig.
- 1.10.5 I innendørs binger med drektige purker skal det være fangbåser for å motvirke aggresjon ved fôring. Dette gjelder ikke dersom datastyrte fôrstasjoner benyttes.

Anbefaling

- Automatisk registrering av vannforbruk, med varsel ved avvik.
- Fasefôring av purker.
- Be slakteriet undersøke forekomsten av magesår i besetningen.

1.11 Syke og skadde dyr

- 1.11.1 Tilstanden til syke griser skal vurderes daglig, med lav terskel for å kontakte veterinær.
- 1.11.2 Når en syk gris først observeres skal det noteres ned dato, hvilket problem grisen har, og hvor lang tid man anslår at det vil ta før dyret blir friskt igjen. Dersom en gris ikke viser forventet fremgang ved det først anslåtte tidspunktet skal behov for avliving eller andre tiltak vurderes på ny.
- 1.11.3 Gris som er svært syk eller har liten sjanse for å bli frisk og/eller transportdyktig, skal avlives umiddelbart.

2. Transport og slakt

- 2.1.1 Dyreholder skal kjenne Mattilsynets gjeldende retningslinjer for transportdyktighet, og sørge for at kun transportdyktige griser lastes på bilen.
- 2.1.2 Maksimal tillatt transporttid til slakteri er 6 timer.
- 2.1.3 Produsenten skal be transportør/slakteri om
 - a) At grisene ikke blandes med ukjente griser under transport og oppstalling før slakt.
 - b) At grisene slaktes samme dag som de ankommer slakteriet.
- 2.1.4 I tilfeller der kriterium 2.1.3 ikke kan oppfylles av transportør/slakteri, skal dette loggføres av produsenten.

→ Langsiktig mål: Slakting på gården, eller mer skånsom bedøvelsesmetode på slakteri.

3. Slaktegrisproduksjon i fjøs: spesifikke krav

Slaktegrisproduksjon i fjøs skal oppfylle alle kriterier i kapitlene 1 Generelle krav og 2 Transport og slakt (over), med unntak av kriterier som gjelder frilandsproduksjon. I tillegg gjelder følgende kriterier:

3.1 Dyrevelferdsprogram

- 3.1.1 Gården skal delta i Dyrevelferdsprogram for svin og ha godkjent Velferdsgris-status.

3.2 Utetilgang for slaktegris

- 3.2.1 Slaktegris skal ha tilgang til et uteområde minst 12 timer daglig, hele året. Uteområdet skal gi frisk luft, naturlig dagslys og mulighet til å utforske og rote. Et innendørs miljø som tilsvarer velferdsfordelene ved et uteområde kan søkes godkjent som alternativ.
- 3.2.2 Uteområdet skal ha tilstrekkelig størrelse, kvalitet og drenering til at det er attraktivt for grisene og ikke påfører dem sykdom eller skader.
- 3.2.3 Dersom underlaget ikke kan rotes i, må det inneholde områder som er dekket med rotmateriale. Områdene må være store nok til at all gris kan være aktivisert samtidig, og mengden materiale så stor at grisene kan utøve normal roteadferd.
- 3.2.4 Unntak fra krav om daglig utetilgang gjelder på dager der vær- og klimaforhold kan medføre redusert dyrevelferd, ved sykdomsutbrudd, eller dersom veterinær eller Mattilsynet ikke tillater utegang av smittevernhensyn eller andre særlige årsaker. Slike unntak skal loggføres.

Anbefaling

- Vegg eller dobbelt gjerde rundt uteområdet for å minske sjansen for kontakt med ville dyr og forbipasserende mennesker.
- Utetilgang tilsvarende kravene til slaktegris også for purker og smågris.

4. Slaktegrisproduksjon i fjøs: Krav til smågrisens opprinnelse

Smågris som skal inngå i dyrevernerket slaktegrisproduksjon i fjøs må komme fra en smågrisprodusent som er sertifisert av Dyrevernerket. Smågrisproduksjonen må oppfylle alle kriterier i kapitlene 1 Generelle krav og 2 Transport og slakt (over), i tillegg til følgende kriterier:

4.1 Bedekning og brunst

- 4.1.1 Områder der brunstige purker holdes sammen, og/eller som brukes til bedekning, skal ha sklisikkert underlag med godt feste.
- 4.1.2 Innendørs binger der brunstige purker holdes sammen skal ha selvfangerbåser.

4.2 Fødebinger/fødehytte

- 4.2.1 Innendørs fødebinger skal være uten fikseringsmulighet, ha et areal på minst 7,5 m² og en bredde på minst 2,4 meter.
- 4.2.2 Liggearealet i fødebinger/hytter skal ha tørt, mykt og isolerende underlag, for eksempel halmseng, dypstrø, talle eller gummimatte med strø.
- 4.2.3 Innendørs fødebinger skal gi purka fri tilgang til redemateriale i form av lang halm fra høyhekk minst én dag før forventet fødsel.

Anbefaling

- I tillegg til halm er kvist og greiner godt egnet til å tilfredsstille purkas behov for redebygging.
- Innendørs fødebinger bør ha skråstilt verneplate fremfor vernebøyle på minst én langvegg.
- Innendørs fødebinger bør ha varme i gulvet som brukes ved grising.

4.3 Kullstørrelse

- 4.3.1 Dersom gjennomsnittlig kullstørrelse overstiger 12 levendefødte spedgriser per kull, skal minst ett av følgende tiltak iverksettes:
 - a) Velge tilgjengelig semin/råner som disponerer for mindre kull
 - b) Velge purker selektert for lavere kullstørrelse ved rekruttering
 - c) Mindre intensiv rase

4.4 Ammepurker

- 4.4.1 Driftsopplegg som innebærer rutinemessig bruk av ammepurker er ikke tillatt.

4.5 Avvenningsalder

- 4.5.1 Avvenningsalder, målt som snitt gjennom året, skal være minst 35 dager.

4.6 Smertefulle inngrep

- 4.6.1 Tannfiling skal ikke utføres rutinemessig. Dersom tannfiling vurderes nødvendig av hensyn til purka og/eller spedgrisenes velferd skal dette loggføres, og tiltak for å minske behovet inkluderes i gårdens Dyrevelferdsplan (se kriterium 1.4.3).
- 4.6.2 Kirurgisk kastrering skal ikke utføres. Dersom gården kan vise til andre betydelige velferdsfordeler, som at avvent smågris og drektige purker har utetilgang tilsvarende kriterium 3.2., kan kirurgisk kastrering likevel tillates.

Anbefaling

- Vaksinerings mot rånelukt, eller oppal av intakt hanngris.

4.7 Råner

- 4.7.1 For råner som holdes alene skal minst ett av følgende kriterier oppfylles:
 - a) Utemuligheter tilsvarende kriterium 3.2. Utetilgang for slaktegris.
 - b) Rånen skal få komme ut av bingen for mosjon hver dag.

5. Slaktegrisproduksjon på friland – spesifikke krav

Produsenter som driver slaktegrisproduksjon på friland skal oppfylle alle kriterier i kapitlene 1 Generelle krav og 2 Transport og slakt (over), med unntak av kriteriene som gjelder innendørs produksjon. I tillegg gjelder følgende kriterier:

5.1 Uteområde

- 5.1.1 Uteområdet skal oppfylle krav til utearealer i Forskrift om hold av svin §23 og §24.
- 5.1.2 Uteområdet skal ha tilstrekkelig størrelse, kvalitet og drenering til at det er attraktivt for grisene og ikke påfører dem sykdom eller skader.

Anbefaling

- Ved hold av gris på friland bør det være rutiner for parasittbehandling og vaksinerings mot rødsjuka.

5.2 Krav til smågrisens opprinnelse

Produsenten av Dyrevernermerket frilands slaktegris skal kunne dokumentere at følgende ekstra krav til dyrevelferd er oppfylt i smågrisproduksjonen:

- 5.2.1 Det skal være etablert KSL for gården, jamfør KSL-standard for svin.
- 5.2.2 Alle purker skal få grovfôr, ikke kun halm, hver dag.
- 5.2.3 Driftsopplegget skal ikke innebære rutinemessig bruk av ammepurker.
- 5.2.4 Avvenningsalder, målt som snitt gjennom året, skal være minst 35 dager.
- 5.2.5 Kirurgisk kastrering skal ikke utføres. Dette kriteriet gjelder ikke dersom alle griser, unntatt spedgris og purker i dieperioden, har utetilgang hele året.

For smågris fra innendørs produksjon gjelder følgende i tillegg til kriterier 5.2.1-5.2.5:

- 5.2.6 Gården skal ha godkjent Helsegris-status.
- 5.2.7 Fødebinger skal være uten fikseringsmulighet, ha et areal på minst 7,5 m² og mykt liggeområde i form av for eksempel halmseng, dypstrø eller gummimatte med strø.
- 5.2.8 Innendørs binger der brunstige purker holdes sammen skal ha sklisikkert underlag og fangbåser.

For smågris fra frilandsproduksjon gjelder følgende i tillegg til kriterier 5.2.1-5.2.5:

- 5.2.9 Alle griser skal ha tilgang til liggeplass med tørt, mykt og isolerende underlag.
- 5.2.10 Alle griser skal ha tilgang til skygge og mulighet til å kjøle seg ned med vann/gjørmebad på varme dager i sommerhalvåret.
- 5.2.11 Grisenes klauver skal inspiseres regelmessig og beskjæres ved behov.